

Zaměstnanci státu a státní úředníci: kde pracují a za kolik?¹

ČERVENEC 2024

PETR BOUCHAL, TARAS HRENDAS

Shrnutí

- Zaměstnanci státu, jejichž zaměstnanost reguluje a financuje státní rozpočet dohromady, čítají téměř půl milionu zaměstnanců. To představuje necelých 10 % pracovní síly v zemi. Zdaleka největší podíl zaměstnanců státu představují zaměstnanci v regionálním školství, cca 270 tisíc, ve sborech, cca 50 tisíc (např. policie, hasiči, celní správa, vězeňská služba), a v armádě.

[Graf 1a. Počet zaměstnanců státu](#)

- Veřejný sektor, uváděný v některých statistikách ČSÚ, představuje ještě širší skupinu než zaměstnanci státu a navíc zahrnuje např. instituce veřejného zdravotnictví, veřejných vysokých škol a podobně. Zaměstnanost v tomto sektoru poslední dvě dekády představuje zhruba 1 milion osob, necelou pětinu pracovní síly v české ekonomice.

[Graf 9a. Počet zaměstnanců veřejného sektoru](#)

- Největším nárůstem počtu zaměstnanců státu za poslední dekádu přispěl sektor školství spadající pod ministerstvo školství (příspěvkové organizace), kde se od roku 2017 meziroční nárůsty pohybovaly mezi 4,6 až 14,9 tisíci zaměstnanců.

[Graf 10. Změny počtu zaměstnanců ve sféře rozpočtové regulace](#)

- Státních úředníků je mezi zaměstnanci státu cca 76 tisíc (16 % zaměstnanců státu). Většina z nich pracuje v „Neústřední státní správě“, tj. v organizacích, jako jsou finanční úřady či správa sociálního zabezpečení, úřady práce, tedy často na pobočkách mimo Prahu. Na ministerstvech pak pracuje necelých 23 tis. úředníků, představují necelých 5 % zaměstnanců

¹ Nová interaktivní aplikace/studie think-tanku IDEA při Národohospodářském ústavu Akademie věd ČR nabízí podrobné analytické vhledy do struktury a dlouhodobých trendů počtu zaměstnanců státu, výše jejich platů a výdajů na ně. Aplikace/studie je veřejně dostupná na adrese: <https://ideaapps.cerge-ei.cz/zamestnancistatu>. Tato aplikace/studie reprezentuje pouze názor autora, a nikoli oficiální stanovisko Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium UK (CERGE). Aplikace/Studie byla realizována díky podpoře Akademie věd ČR v rámci výzkumného programu Strategie AV21 Společnost v pohybu a díky podpoře Pale Fire Capital. Veškeré případné nepřesnosti a chyby včetně vyjádřených názorů však jdou na vrub autorů.

státu a necelého půl procenta pracovní síly v ekonomice. Státních úředníků je tedy mnohem méně, než jaká jsou často očekávání ohledně rozsahu možných úspor.

[Graf 1a. Počet zaměstnanců státu](#)

[Graf 4a. Počet státních úředníků 2003-2023, bez MZV a MV](#)

[Graf 4b. Počet státních úředníků 2003-2023, včetně MZV a MV](#)

- Poslední dvě dekády se počty státních úředníků pohybovaly v rozmezí 63 tis. (rok 2011) a 79 tis. (rok 2019). Do dlouhodobých trendů se promítly snahy o konsolidaci veřejných rozpočtů po roce 2010 a po roce 2021. Za mírným poklesem počtu státních úředníků po roce 2021 o zhruba 2 000 stály hlavně poklesy v sektoru ‚Neústřední státní správy‘, která zahrnuje organizace podřízené ministerstvům jako např. finanční správa nebo úřady práce. ‚Neústřední státní správa‘ zaměstnává většinu státních úředníků (66 %). Naopak počet státních úředníků přímo na ministerstvech po roce 2021 mírně narostl o 158 z 22 729 na 22 877.

[Graf 4b. Počet státních úředníků 2003-2023, včetně MZV a MV](#)

- Výdaje na platy zaměstnanců státu regulované státním rozpočtem (SR) v roce 2023 činily 258 miliard Kč, což představuje 11,6 % výdajů SR a 3,5 % HDP. Rozložení nákladů mezi jednotlivé oblasti zaměstnanosti zhruba odpovídá počtům tam pracujících zaměstnanců státu.

[Graf 1b. Výdaje na platy zaměstnanců státu dle regulace](#)

- Výdaje na platy státních úředníků v roce 2023 činily zhruba 34 mld. Kč, což představuje 0,53 % SR a 0,46 % HDP. Náklady na platy úředníků ministerstev představovaly 7,3 mld. Kč, tedy 21 % celkových nákladů na státní úředníky. Očekávání, že úspory v těchto segmentech se mohou výrazně propsat do konsolidace veřejných výdajů jsou tedy přehnaně optimistická, což nesnižuje potřebu vyšší efektivity práce v oblasti státní správy a jejího úředního aparátu.

[Graf 1b. Výdaje na platy zaměstnanců státu dle regulace](#)

- Nominální výdaje na platy státních úředníků poslední dvě dekády, kromě let 2010 a 2011, rostly, což bylo přirozené s ohledem na průběžnou inflaci a růst nominálních platů v ekonomice. Výdaje nejvíce rostly v období let 2012 až 2019, kdy růst nákladů odrážel jak růst počtu zaměstnanců, tak reálných průměrných platů (po zohlednění inflace). Nárůst nominálních výdajů po roce 2021 byl tažen snahou alespoň částečně kompenzovat inflaci.

[Graf 4c. Výdaje na platy státních úředníků](#)

- Průměrné platy se výrazně liší jak mezi kategoriemi organizací, tak mezi organizacemi uvnitř těchto kategorií. Nejvyšší průměrné měsíční platy měli v roce 2023 zaměstnanci ministerstev (58 tis. Kč), dále pak zaměstnanci ‚Ostatních ústředních orgánů‘ (51 tis. Kč). Široký rozptyl měly průměrné platy organizací zařazených do kategorie ‚Ostatní organizační složky státu‘, což odráží velkou rozmanitost funkcí a personálního složení těchto organizací. Nejnižší platy pak mají zaměstnanci ‚Neústřední státní správy‘, tedy převážně organizací poskytujících přímé služby občanům.

- Průměrné platy zaměstnanců ministerstev většinou přesahují průměrnou mzdu v Praze v rozpětí +/- 15 %. Přesné důvody této platové nerovnosti nelze z dostupných dat vysledovat. Obecně ale hraje roli rozdílné personální složení co do odbornosti i věkové struktury a také zřejmě historicky dané rozdíly, které systém rozpočtování a platové politiky jednotlivých úřadů v průběhu času zachovávají.

[Graf 3a. Průměrné platy dle úřadů](#)

- Platy státních úředníků vzhledem k průměrným platům v ekonomice se poslední dvě dekády vyvíjely velmi cyklicky. Minima dosáhly v letech 2011-2012, maxima kolem roku 2018. Od té doby klesají. V roce 2023 byly relativní platy úředníků na ministerstvech mírně nad dlouhodobým minimem z roku 2021. Relativní platy ‚Neústřední‘ a ‚Ostatní státní správy‘ byly dokonce již nižší, než minimum z let 2011-2012. S ohledem na aktuální vývoj mezd v ekonomice a platů státních úředníků lze očekávat, že koncem roku 2024 relativní platy úředníků klesnou poměrně hluboko pod minima roku 2012.

[Graf 5b. Průměrné platy státních úředníků v poměru v průměrné mzdě v ekonomice](#)

- Průměrné reálné platy v sektoru státní správy v letech 2015-2018 svým vývojem převyšovaly růst průměrných reálných mezd v ekonomice, což přispělo k růstu relativních platů ve státní správě, a tedy i nákladů na tyto platy. V roce 2021 došlo k velkému propadu reálných platů ve státní správě, zatímco reálné mzdy v ekonomice ještě rostly. V letech 2022 a 2023 potom došlo k vysokým a podobným propadům reálných platů i mezd v ekonomice. Vývoj po roce 2019 vedl k výraznému poklesu relativních platů ve státní správě oproti mzdám v ekonomice.
- Reálné výdaje na platy státních úředníků, ve stálých cenách, poslední dvě dekády výrazně fluktovaly. K nejrychlejšímu poklesu došlo po roce 2021 v důsledku inflační vlny a snahy o konsolidaci výdajů SR. V roce 2023 byly reálné výdaje na podobné úrovni jako v roce 2009, před světovou finanční krizí. V mezidobí však výrazně narostla reálná hodnota HDP i příjmů a výdajů SR.

[Graf 5a. Průměrné platy státních úředníků 2004-2023 v cenách roku 2023](#)